

Oponentní posudek diplomové práce

Michal Schejbal, BA: *The Mystery of the Woman and the Beast. Rhetorical-Narrative Analysis of Revelation 17:1-18*, HTF UK 2018

Práce Michala Schejbala, BA, na téma *The Mystery of the Woman and the Beast. Rhetorical-Narrative Analysis of Revelation 17:1-18*, se zabývá interpretací 17. kapitoly Zjevení. Člení se do úvodu (kap. 1) a šesti tematických kapitol. Kapitoly s číslem 2 a 3 se zabývají metodologií. Představují rétorickou a narativní kritiku, odůvodňují autorovo rozhodnutí propojit oba interpretační postupy a shrnují tradiční interpretační přístupy ke Zjevení. Kapitola 4 se ze široka zabývá problematikou apokalyptického žánru, hypotézami o jeho původu a stanovením jeho charakteristických rysů a cílů. Kapitola 5 se věnuje literárnímu úvodu do Janova Zjevení (žánr, imaginace, intertextové vazby, struktura). Vlastním a originálním jádrem práce jsou kapitoly 6 a 7, v nichž autor provádí exegetickou analýzu řeckého textu 17. kap. Zjevení a její rétoricko-narativní kritiku.

Autor dobře vymezil téma a podrobně a důkladně ho pojednal. Jeho ambiciózní plán využít na stanovenou perikopu biblického textu metodu rétorické a narativní kritiky však dle mého skeptického soudu spíše odráží krizi moderní biblické vědy, která spočívá v jakémsi metodologickém dogmatismu, než aby sám přinášel zásadní výsledky.

Aplikovat rétorickou kritiku ve smyslu přihlížení k nezpochybnitelnému rétorickému backgroundu každého pozdněantického autora a původních čtenářů je správné, stejně jako uvědomovat si polemický či agonální charakter starověké křesťanské literatury. Avšak snaha provádět rétorickou kritiku jako vtěsnání jakéhokoli díla do Prokrústova lože aristotelských kategorií je neefektivní a samoučelná a ignoruje pokrok v současném bádání o antické rétorice. Např. Aristotelova klasifikace řeči, s níž diplomand také pracuje, byla založena na roli posluchače při institucionalizovaných příležitostech uplatnění řečnického umění v demokratických Athénách a na Aristotelově potřebě nalézt abstraktní a symetrické struktury, což vysvětluje vágnost *genus epideicticum*, které Aristotelés jaksí nouzově zakomponoval do systému jako kontejner pro hůře institucionálně ukotvenou ne-soudní a ne-poradní veřejnou rétoriku na základě potřeby triadické symetrie. Aristotelův systém se sice ve starověku právě díky své abstraktní a symetrické propracovanosti prosadil, ale nebyl přejímán dogmaticky a pasivně, ale se snahou reflektovat vývoj institucionalizovaných komunikačních situací, což se projevilo zejména právě v dalším rozpracovávání *genus epideicticum*.

Máme-li pak hrát tuto hru na dogmatickou platnost aristotelských kategorií, pak definovat 17. kap. Zjevení jako deliberativní *genus* (s. 89) se mi také nezdá zcela přesvědčivé. Toto rozhodnutí totiž nemůže vycházet jen z exegetické analýzy, nýbrž z interpretace záměru Zjevení a situace jeho adresátů. Jsou implikovaní posluchači/čtenáři Zjevení před zásadním rozhodnutím o společné budoucnosti církve? Mají rozhodovat, zdali církev odhlasuje návrh šelmy, nebo beránka, svěří svou budoucnost šelmě, nebo beránkovi? Pak by šlo skutečně o deliberativní *genus*. Nejsou však spíše v situaci zoufalství a desorientace a není cílem řečníka pomocí chvály a hany změnit jejich hodnotové soudy o jejich přítomné situaci a ukázat skutečnou podstatu jejich aktérů, a tak v posluchačích vzbudit naději? Pak by šlo o *genus epideiktické*. Užitečnější než jít touto cestou, je však podle mého soudu připustit, že v případě Zjevení jde o jakési „*genus apocalypticum sive propheticum*“, které uniklo pozornosti teoretiků aristotelské tradice, a od jejího příliš úzce specializovaného pohledu se při rétorické analýze Zjevení odpoutat.

Také narativní kritika je jistě užitečný nástroj pro odkrytí fungování textu, avšak její potenciál není v práci využit. Autorova narativní analýza se v podstatě omezuje na určení místa děje a charakteristiku jednajících postav, ale neklade si například pro narativní analýzu Zjevení základní otázku, kolik příběhů je ve hře. Narativní analýza by měla v první řadě rozhodnout, zdali příběh Zjevení nechápat např. podle analogie vyprávění o filmovém semináři, které líčí jak učitel-promítač (anděl) promítá žákům (Janovi) film (visio) a komentuje ho a které zároveň vypráví i děj filmu. Určení počtu narativních rovin by potom v případě Zjevení mohlo být také rámcem interpretace klíčové formule „*en pneumatí*“, která může být třeba chápána jako signál přepínání rovin.

V případě rétorické kritiky se tedy domnívám, že je metoda v práci aplikována příliš dogmaticky, v případě narativní kritiky zase soudím, že není dostatečně využit její potenciál. Obojí jako by odráželo slabou stránku biblické vědy, pro kterou je metoda častěji větší výzvou než sám text, jak krátce vystihli Stephen Moore a Yvonne Sherwood: „What defines the biblical studies is less that it possesses method than that it is *obsessed with* method and as such *possessed by* method. Biblical scholarship seems to turn everything it touches into method.“¹

Práce svým rozsahem (100 tiskových stran vlastního textu) převyšuje kvantitativní požadavky na diplomovou práci. Analyzuje text Zjevení v originálním jazyce a čerpá z relevantní, především anglické sekundární literatury. Práce je psána anglicky, a to srozumitelným a jasným jazykem, což je chvályhodné, i když, nakolik jsem schopen posoudit, by pravděpodobně vyžadovala ještě korekturu (s. 71: „there is [a?] quite enormous number of opinions ...“; s. 90: „This harsh recognition is wholly left in the mount [mouth?] of the angel“).

Závěrečné hodnocení

Práce poskytuje dobrý úvod do jemnovaných exegetických metod, uvádí přehled interpretací Zjevení, výbronně interpretuje vymezenou pasáž a aplikuje na ni rétorickou a narativní kritiku způsobem, k němuž mám uvedené výhrady, jež mají být však spíše podnětem k dalšímu kritickému zamyšlení. Práci doporučuji k obhajobě a v případě úspěšné obhajoby navrhuji hodnocení známkou *eminenter*.

V Praze dne 3. 9. 2018

doc. PhDr. Jiří Pavlík, Ph.D.

---

¹ *The Invention of the Biblical Scholar: A Critical Manifesto*. Fortress Press 2011, s. 33.